

konstruktionen og postmodernismen, mest af afsnittet om retorikken, som ligger forfatterens hjerte nært, og som efter hans korte præsentation kan ægge – i det mindste denne anmelder – til et nærmere studie af moderne retorik. Hvad angår de fire »gamle« traditioner, forekommer fremstillingen solid og præcis.

Claus Møller Jørgensen

Alf Arvidsson: *Livet som berättelse*. (Studentlitteratur, 1998). 121 s.

Denne bog omhandler metodiske og tolkningsmæssige problemstillinger omkring interviews som kilder til individuelle livshistorier. Dette er en central problemstilling inden for etnologien, hvorfra forfatteren stammer, men har også relevans for historiefaget, hvor den vist især har været brugt i forbindelse med arbejdererindringer.

Bogen er meget pædagogisk i sit anlæg. De forskellige pointer, som fremdrages, illustreres hele vejen igennem med konkrete intervieweksempler, f.eks. på forskellige beretningsgenrer og på, hvorledes metaforer indgår i beskrivelsen af den interviewedes forståelse af sin egen plads i den større historie. Bogen behandler også problemstillingen om, hvorledes en kompleks mundtlig

samtale omskrives til en lineær skriftlig tekst, hvilket ikke er nogen ukompliceret affære. Den ser på, hvorledes forskellige socialgrupper strukturerer deres livshistorie forskelligt, både når talen er om det individuelle livsforløb, og når dettes relation til den større historie er temaet. Det gælder her om den større historie, at de udvalgsprincipper, som har defineret de interviewede som deltagere i interviewundersøgelsen, også er det selvklaare billede, som de skaber i samspil med interviewerens. I det fælles projekt mellem interviewer og interviewet om at skabe et billede af informantens rolle i den større historie, styrer såvel interviewer som informant samtalen ind på emner, som konkretiserer den definerede rolle, og som anvender narrative konventioner til at beskrive disse roller, som er intersubjektivt og samfundsmæssigt etablerede.

Bogen viser, at det kræver en høj grad af bevidsthed om selve interview-situationen og om interviewets formål og sigte fra interviewerens side, hvis det livshistoriske interview skal blive frugtbart. Derfor må bogens indsigter, råd og vejledning være relevante for den, der arbejder med dette felt, uanset om han er etnolog eller historiker.

Claus Møller Jørgensen

SLESVIG OG HOLSTEN

Walter Asmus (red.): *Die Entwicklung des Verkehrs in Schleswig-Holstein 1750-1918*. Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Band 26. (Wachholz Verlag, 1996). 284 s., 48 DM.

Bogen repræsenterer ét af de mange initiativer fra »Arbeitskreis für Wirtschafts-

und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins«. Gennem 12 bidrag søger den at gennemgå hovedtræk af samfærdelsforholdene fra midten af 1700-tallet til Slesvigs deling.

Redaktøren Walter Asmus giver i det første bidrag en generel oversigt over trafikforholdenes udvikling. Bogens hovedvægt ligger derudover på skibsfart

og skibsbygning, der er emnet for hele seks bidrag, mens der kun er ét om jernbaner, ét lokalhistorisk bidrag om veje og to om trafikforhold omkring byerne Flensborg og Lübeck.

Markant står en række statistisk prægede bidrag. Ingwer Mommsen gennemgår handelsflådernes størrelse og sammensætning i de enkelte byer fra 1745 til 1865. Et kraftigt spring frem betød Den amerikanske Uafhængighedskrig 1776-83, og der kom atter en kraftig udvikling fra 1830'erne, mens den mellemliggende periode var præget af stagnation. Samtidig skete der markante forskydninger mellem byerne.

Daniel Thomas' artikel handler om vareomsætningen ved de enkelte havne i 19. og dele af det 20. århundrede. Den viser, at havnene på østkysten helt overvejende var importhavne, primært for korn, kul og andre råstoffer. Omsætningen steg kraftigt gennem 1800-tallet, men importens dominans og varesammensætningen forblev de samme. Kun to små vestkysthavne havde en overvægt af eksport. Dette understreger klart, at Slesvig-Holstens landbrugsprodukter gik sydpå med jernbane.

Andreas Kunz beskæftiger sig med skibsfarten på hertugdømmernes floder. Den var af stor betydning i første halvdel af det 19. århundrede, hvor den omfattede trafik på mange vandveje. Med jernbanernes komme gik skibsfarten på de små vandveje tilbage, mens skibsfarten på Elben, Trave og Slien fortsat udviklede sig kraftigt.

Ruth Federspiel beskæftiger sig med jernbanerne fra 1844-1914. Som de ovennævnte rummer også denne artikel en rigdom af tabeller og figurer og får dermed i nogen grad karakter af kommenteret statistik. Ruth Federspiel redegør dog også for de kraftige konflikter om jernbaneudbygningen, der var mellem den danske regering på den ene side

og holstenske interesser og byerne Hamburg og Lübeck på den anden. Denne konflikt står også centralt i Ortwin Pelc' artikel om Lübecks transportpolitik. Danmark var imod veje og jernbaner, der forbandt Lübeck og Hamburg med hinanden og med Holsten. Det skyldtes dels frygt for at miste indtægter fra Øresundstolden, dels et ønske om at fremme monarkiets egne byer frem for de to hansestæder. På dette kontante område var den danske regering således i overensstemmelse med flensborgske handelsinteresser, men klart i modstrid med en række holstenske.

Bortset fra omtalen i Walter Asmus' indledningsartikel rummer bogen ikke en generel redegørelse for vejbyggeriet og dets betydning. Vejene er kun genstand for en lokalt orienteret artikel af Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidt om trafikforhold og økonomisk udvikling i Elbmarsken. Han redegør for, hvor kraftigt vejnettet udbyggedes i anden halvdel af 1800-tallet, og knytter det sammen med en omstilling af landbruget i området til produktion af frisk mælk, frugt, grønt og svin, alt sammen til afsætning i Hamburg. Også denne omlægning dokumenteres statistisk.

Lorenzen-Schmidts artikel er den, der med størst held knytter trafikudviklingen og den almenøkonomiske udvikling sammen. Ellers har bogen sin kerne i den statistiske beskrivelse af skibsfart og jernbanetrafik.

Carsten Porskrog Rasmussen

Klaus-J. Lorenzen-Schmidt (ed.): *Lexikon historischer Berufe in Schleswig-Holstein und Hamburg*. Kleine Schriften des Arbeitskreises für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Band 2. (Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, 1996). 172 s., 25 DM.

Martin Rheinheimer (nach Vorarbeiten